

RUSYA'NIN UKRAYNA'YI İŞGALİ BİLGİ ÜRETİMİ VE KARŞIT ANLATILAR

YENAL GÖKSUN

SETA | PERSPEKTİF

MART 2022 · SAYI 337

- Rusya-Ukrayna savaşında medyada oluşturulan karşıt anlatılar nelerdir?
- Savaşın kamuoyuna aktarımında sosyal medya nasıl rol oynamıştır?
- Batı medyası kriz sürecinde Türkiye'yi nasıl konumlandırmaya çalışıyor?

GİRİŞ

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali başlangıcından itibaren medya üzerinden yürütülen bir mücadele alanı haline gelmiş durumdadır. Rusya kendi tezlerine meşruiyet sağlayabilmek için tarihsel referanslar ve güncel tehdit algısından beslenen bir anlatı inşa ederek bu anlatıyı dijital araçları da içeren bir stratejiyle yaygınlaştırmaya çalışmıştır. Ancak gelinen noktada hem uluslararası yayıncılık yapan medya kuruluşlarında hem de dijital yayıncılık yapan platformlarda Ukrayna tarafını destekleyen Batı kaynaklı anlatı hakim konumdadır. Bu durumda Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Ukrayna'da sert güç kullanarak sahada nispeten üstünlük sağlayıp "savaş"ı kazanma ihtimali yüksek görünse de kitlelerin zihinlerini ve kalplerini kazanmada şimdiden başarısız olduğu aşikardır. Rusya-Ukrayna savaşının diğer bir önemli boyutu ise sosyal medya şirketlerinin Rusya'ya yaptırım uygulamada Batılı devletlerle eş güdüm halinde hareket etmesi olmuştur.

TELEVİZYON VE SOSYAL MEDYADA KARŞIT ANLATILAR

Uluslararası çatışmalarda sahada üstünlük kurmak kadar iç ve dış kamuoyunun desteğini almak da her zaman önemli olmuştur. Kamuoyu desteğini alamayan liderler içeride iktidar zafiyetiyle karşılaşabilirken dışarıda ise müzakerelerde etkinliğini kaybedebilmektedir. Bu nedenle Ukrayna krizi başından itibaren medya araçlarının önemli rol oynadığı bir sahneye dönüşmüştür.

Vladimir Putin 24 Şubat 2022 sabahı televizyonda yaptığı açıklamada¹ "son sekiz yıldır zorbalığa ve soykırıma maruz kalmış insanları koruma" ve "bunun için Ukrayna'nın silahsızlandırılması ve Nazisizleştirilmesi" amacını taşıyan "özel bir askeri operasyon" emri verdiğini duyurmuştur.² Putin bu işgal hareketini kendi kamuoyuna açıklamak için tarihi ve kültürel referanslara başvurmanın yanı sıra "Ukrayna'daki

1 Konuşmanın tamamına ulaşmak için bkz. "Address by the President of the Russian Federation", Kremlin, 24 Şubat 2022, <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67843/videos>, (Erişim tarihi: 28 Mart 2022).

2 "Putin Announces 'Special Operation' in Donbass", Russia Today, 24 Şubat 2022, <https://www.rt.com/russia/550408-special-operation-putin-donbass>, (Erişim tarihi: 28 Mart 2022).

YENAL GÖKSUN

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü'nde öğretim üyesidir. Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkileri Anabilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamladı (2011). Doktorasını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Bilim Dalı'nda tamamladı (2016). Lisans derecesini İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden aldı (2006). Akademik ilgi ve çalışma alanları arasında siyasal iletişim, kamu diplomasisi ve devlet dışı aktörlerin iletişim stratejileri gibi konular bulunmaktadır.

Kaynak: Olga Robinson, Shayan Sardarizadeh ve Jake Horton, “Ukraine War: Fact-checking Russia’s Biological Weapons Claims”, BBC, 15 Mart 2022.

Rus kökenli vatandaşları koruma”ya yönelik bir algı oluşturmaya çalışmıştır. Rus lider daha önce yaptığı açıklamalarda da Ukrayna’nın gerçek bir devlet olmadığını hatta Rusya’nın tarihi ve kültürel bir parçası olduğunu yinelemiştir. Ayrıca Ukrayna’daki Rus kökenli vatandaşların zulme ve baskıya uğradığını iddia ederek bu eylemleri “soykırım” olarak nitelendirmiştir. Bu soykırım politikasının temel faili olarak da aşırı sağcı grupları hedef göstermiş, Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenski yönetiminin değişmesi gerektiğini ifade etmiştir.³ Ortak tarihi geçmiş, yakın kültürel bağlar ve Nazi tehdidi gibi argümanlar Rusya halkı için bir anlam ifade etse de uluslararası kamuoyu için meşru gerekçeler değildir. Bu nedenle Putin uluslararası kamuoyuna verdiği mesajlarda NATO’nun genişleme sürecini, Rusya’nın çevresinin silahlandırılması ve NATO tarafından düşman olarak tanımlaması gibi gerekçeleri göstererek Ukrayna’ya

³ “Putin Says Russia will Achieve Ukraine Goals, Decries Sanctions”, Aljazeera, 16 Mart 2022.

askeri müdahalenin kaçınılmaz olduğunu vurgulamaya çalışmıştır. Bu argümanlar Batı kamuoyunda fazla kabul görmese de NATO ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) askeri müdahalelerine tanıklık etmiş Ortadoğu toplumlarında belli bir karşılık bulmaktadır.

Ukrayna’da yürüttüğü askeri operasyon sırasında Rusya tarafı medya görünürlüğünü düşük seviyede tutmaya çalışmaktadır. Sadece askeri üslerin ve altyapının hedef alındığı söylenerek sivil hedeflerden kaçınıldığı vurgulanmaktadır. Bu nedenle Rusya’nın tercihi savaşın olabildiğince medyaya yansımaması yönündedir. Çünkü medyaya yansıyan her görüntü Rusya’nın anlatısına zarar vermektedir. Kültürel ve tarihi bağları olan ve sivilileri koruma amacıyla girdiğini iddia ettiği bir ülkede sivillerin zarar görmesi Putin’in iç kamuoyunda da desteğinin azalmasına sebebiyet verecektir. Bunun yerine Rus basınında Ukrayna topraklarının Rusya için nasıl bir “tehdit alanı” haline getirildiğine ilişkin hikayeler öne çıkarılmaktadır. Örneğin ABD’nin Ukrayna’nın

farklı noktalarında gizli laboratuvarlar kurarak biyolojik silah ürettiğine ilişkin Rus yetkililerin yaptıkları açıklamalar Rus medyasında geniş yer bulmaktadır.

Moskova yönetimi sadece Donbas bölgesine gazetecilerin iştirilmesine izin vermiş, böylece Harkiv ve Kiev gibi kentlerin Rus güçleri tarafından bombalanmasını kendi kamuoyundan gizlemeye çalışmıştır. Hatta Ukrayna kentlerindeki bombalamaların Kiev yönetimi tarafından yapıldığını ve suçun Rusya'ya atıldığını iddia etmiştir.⁴ Rusya'nın uyguladığı iletişim stratejisinin önemli bir boyutunu "Ukrayna'ya karşı yoğun bir saldırının gerçekleştirilmediği" argümanı oluşturmaktadır. Rus lider Vladimir Putin'in ifadesiyle Ukrayna'nın askeri altyapısının yok edilmesi ve ülkenin Nazilerden temizlenmesi için sınırlı bir operasyon yürütülmekte ve sivillerin hedef alınmasından kaçınılmaktadır. Bu nedenle Rusya'nın askeri hareketliliği Rus medyasında sınırlı biçimde yer bulmaktadır. Aynı zamanda Rusya'nın resmi anlatısının dışına çıkan söylemler baskılanmaktadır. Putin'in duyurduğu şekilde "özel bir operasyon" olarak tanımlanan askeri hareket hakkında "işgal", "saldırı" vb. farklı tanımlamalar yapan ya da farklı bir anlatı inşa etmeye çalışan medya kuruluşları engellenmekte ya da cezalandırılmaktadır. Bu nedenle Rusya'nın kontrolü altındaki bölgelerde yayın yapan uluslararası medya kuruluşları burayı terk etmek zorunda kalmıştır.⁵ Ayrıca bazı kaynaklara göre Rusya-Ukrayna savaşının başlamasından itibaren 150 muhalif Rus gazeteci ülkelerini terk ederek Türkiye, Ermenistan, Sırbistan ve Gürcistan gibi ülkelere geçiş yapmıştır.⁶

4 "Russian Embassy in Canada Calls Allegations of Mariupol Hospital Attack 'Blatant Lie'", Sputnik News, <https://sputniknews.com/20220311/russian-embassy-in-canada-calls-allegations-of-mariupol-hospital-attack-blatant-lie-1093763070.html>, (Erişim tarihi: 28 Mart 2022); "Eyewitness Shares Horror of Azov Neo-Nazis Gunning Down Defenseless Fleeing Civilian in Mariupol", Sputnik News, <https://sputniknews.com/20220315/eyewitness-shares-horror-of-azov-neo-nazis-gunning-down-defenseless-fleeing-civilian-in-mariupol-1093885906.html>, (Erişim tarihi: 28 Mart 2022).

5 Michael M. Grynbaum, John Koblin ve Tiffany Hsu, "Several Western News Organizations Suspend Operations in Russia", *The New York Times*, 4 Mart 2022.

6 Kristina Jovanovski, "Journalists Flee Russia as Putin Cracks down after Ukraine Invasion", NBC News, 16 Mart 2022.

GÖRSEL 2. RUSSIA TODAY'İN UKRAYNALI NEONAZİ MİLİTANLARININ SİVİLLERİ ESİR ALDIĞINA VE BİNAYI HAVAYA UÇURDUĞUNA İLİŞKİN BİR HABERİ*

Civilians feared trapped and killed in Mariupol theater explosion

Russia denies responsibility, claiming neo-Nazi Azov militants blew up the building, in which it says they had been held hostage

Kaynak: "Civilians Feared Trapped and Killed in Mariupol Theater Explosion", RT, 16 Mart 2022, <https://www.rt.com/russia/552101-mariupol-theater-ukraine>, (Erişim tarihi: 22 Mart 2022).

* Ukrayna resmi kaynakları ise Mariupol şehrinde sivillerin sığınak olarak kullandığı tiyatro binasının Rusya tarafından bombalandığını iddia etmiştir.

Rusya'nın "korumacı müdahale" argümanının karşısında Ukrayna tarafı bunun net biçimde bir işgal hareketi olduğunu ve sivillerin hedef alındığını vurgulamaktadır. Uluslararası medya kuruluşlarından onlarca gazeteci Ukrayna yönetimi altındaki bölgelerden hikayeler aktararak savaşın acımasızlığını ve insani yönünü öne çıkarmaktadır. Rusya'nın askeri müdahalede bulunduğu diğer coğrafyalardan farklı olarak Batı medyası bu kez, Batı kamuoyunun dikkatini çekmek üzere Ukrayna ile Batı ülkeleri arasındaki ortak özellikleri vurgulamaktadır. Bu ortak değerler bazen "mavi gözlü, sarı saçlı, modern görünümlü" gibi ifadelerle ayrımcı bir dil oluştursa da çoğunlukla Zelenski yönetimindeki Ukrayna'nın Batılı değerleri benimseyen, demokratik bir toplum

GÖRSEL 3. UKRAYNA'NIN BAŞKENTİ KİEV'DEN DONBAS BÖLGESİNE GİDEN NEONAZİ GRUBU AZOV TABURUNUN YEMİN TÖRENİNDEN BİR KARE*

Kaynak: “Under the Wolfsangel: The Uncomfortable Truth about Radical Ideologies in Ukraine”, Russia Today, 15 Mart 2022, <https://www.rt.com/russia/551975-nazi-influence-ukrainian-politics/>, (Erişim tarihi: 28 Mart 2022).

* Rus yayın organı Russia Today Ukrayna'daki radikal hareketlerin ve Nazi unsurlarının Batı tarafından görmezden gelindiğini belirtmektedir.

olduğu vurgusu öne çıkmaktadır. Zelenski bombardıman altındaki başkent Kiev'de Avrupa Birliği'ne (AB) katılım ortaklığı belgesini imzalayarak, Batılı liderlerle görüşmeler yaparak, Amerikan Kongresine seslenerek ve NATO'ya çağrıda bulunarak Ukrayna'nın yerinin Batı cephesi olduğu mesajını yinelemektedir. Uluslararası medyadaki temsiller de Zelenski'yi kahramanlaştırarak bu savaşı Ukrayna ile Rusya arasındaki bir savaş olmanın ötesinde otoriter bir rejim ile Batılı demokratik bir rejim arasındaki “mücadele” olarak sunmaktadır.

Batı medyasına yansıyan görüntülerde iki ordu arasındaki sıcak çatışmalardan ziyade savunma durumundaki Ukrayna ordusunun ve halkı-

nın görüntüleri ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle Ukrayna tarafından kurgulanan anlatı “devasa bir savaş makinesine karşı halk direnişi” temasına dayanmaktadır. Bir yanda molotof kokteyli hazırlayan ve barikat kuran Ukraynalı sivil direnişçilerin diğer yanda ülkeyi terk eden kadın ve çocuklardan oluşan mültecilerin haberleri Rusya'nın “sivilleri hedef alan acımasız saldırılarını” öne çıkarmaktadır. Dolayısıyla Ukrayna, Rus anlatısına karşı anlatı inşa ederek askeri hareketin meşruiyetini ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Tüm bu hikayeler oluşturulurken sahadaki zorlukların getirdiği sınırlılığ aşmak için sosyal medyada üretilen içerikler önemli bir rol oynamaktadır.

GÖRSEL 4. UKRAYNA'NIN AB'YE KATILIM ORTAKLIĞI BELGESİNİN İMZA TÖRENİ

Kaynak: "Zelenski, Ukrayna'nın AB'ye Katılımı için Başvuru Dilekçesini İmzaladı", Anadolu Ajansı, 28 Şubat 2022.

GÖRSEL 5. ZELENSKİ'NİN AVRUPA PARLAMENTOSU'NDA YAPTIĞI KONUŞMA*

Kaynak: Arzu Çakır, "Zelenski: Ukrayna'yı Avrupa Birliği'ne Alın", VOA, 1 Mart 2022.

* Zelenski'nin konuşması uzun süre ayakta alkışlanmıştır.

GÖRSEL 6. TELEVİZYONLARDA VE SOSYAL MEDYADA DOLAŞIMA SOKULAN SAHTE HABER ÖRNEKLERİ*

* Savaşın başından itibaren çok sayıda sahte görüntü ve bilgi sosyal medya üzerinden dolaşıma sokulmuş; bu bilgilerin bazıları televizyon ekranlarına da yansımıştır.

SOSYAL MEDYADA YAYIMLANAN İLK SAVAŞ MI?

Bazı Batılı ve Türk uzmanlar Rusya'nın Ukrayna'yı işgalini "sosyal medya üzerinden yayımlanan ilk savaş" olarak nitelendirmektedir. Özellikle son yıllarda yükselişe geçen sosyal medya platformu TikTok başta olmak üzere birçok sosyal mecra da Ukrayna'da yaşanan çatışmalara ilişkin çok sayıda içerik dolaşıma sokulmaktadır. Ukraynalı askerlerin çektiği çatışma görüntüleri, Rus hava araçlarının düşürüldüğünü gösteren amatör videolar ve esir alınan Rus askerlerin itirafları sosyal medyada öne çıkan içerikler arasındadır. Ukrayna'yı destekleyen Batı merkezli anlatı Rusya'nın düşünüldüğü kadar güçlü bir orduya sahip olmadığı, Rusya'nın Ukrayna'da "bataklığa saplandığı" ve ülkesini savunan fedakar Ukraynalılar karşısında yenilgiye uğrayacağı mesajını vermektedir. Rusya'yı destekleyen anlatıda öne çıkan mesaj ise "NATO'nun bugüne kadar farklı coğrafyalarda saldırgan politikalar yürüttüğü ve sonunda güçlü ve karizmatik lider Putin'in Ukrayna'da buna karşı çıktığı"dır. Bu anlatılar bazen gerçek bilgiler ve görüntülerle desteklenirken bazen de kurgusal hikayeler üzerinden dezenformasyon hedefiyle yayılmaktadır. TikTok'ta popüler olan "Kiev Hayaleti" olarak adlandırılan savaş pilotunun kahra-

manlıkları ya da Rus askerine bağırarak Ukraynalı kız gibi içerikler sosyal medyanın dezenformasyon aracı olarak kullanıldığının göstergeleri olmuştur. Aynı zamanda Twitter'da popüler olan ve binlerce paylaşım yapılan "Putin'i Destekliyorum" (I Stand with Putin) etiketi sosyal medyadaki bilgi savaşlarının bir parçası olmuştur.

Sosyal medyada üretilen içeriklere ve kampanyalara rağmen Ukrayna işgalini sosyal medyada canlı yayımlanan ilk savaş olarak nitelendirmek yanlış bir değerlendirme olabilir. Daha önce Ortadoğu ülkelerinde ortaya çıkan toplumsal hareketlerde ve daha sonra çatışmaya evrilen bölgelerde sivillerin, aktivistlerin, silahlı milis güçlerinin ve rejime ait kuvvetlerin sosyal medyada devasa bir içerik yığını oluşturduğu bilinmektedir. Hatta Suriye iç savaşı bugüne kadar "en fazla belgelenen" çatışma olarak nitelendirilmektedir. 2011'de başkent Şam'da küçük grupların düzenlediği muhalif gösteriler sosyal medya vasıtasıyla yayılmış ve kitlelerin korku duvarını aşmalarına yardımcı olmuştur. Mısır'da darbe yönetiminin 2013'te Rabia Meydanı'nda göstericilerin üzerine ateş açtığı görüntüler halen paylaşım sitelerinde yer almaktadır.

Sosyal medya platformları son on yıllık süreçte toplumsal hareketlerin kendini ifade etmesi, insan hak-

GÖRSEL 7. ZELENKİ'NİN BATI MEDYASINDAKİ TEMSİLİ*

* Batı medyasında Zelenski'ye dair "halktan, samimi, doğal ve ülkesini savunan bir kahraman" imajı çizilmektedir.

GÖRSEL 8. PUTİN'İN BATI MEDYASINDAKİ TEMSİLİ*

* Batı medyasında Putin'e dair ise "otokratik, saldırgan, halkla mesafeli, tehditkar ve güçlü bir lider" imajı çiziliyor.

ları ihlalleri ve savaş suçlarının belgelenmesi ve arşivlenmesi için önemli bir araç olma vasfı taşımaktadır. Ancak sosyal medyanın yaygın biçimde kullanılmasına rağmen Ortadoğu'daki halk hareketleri Batı medyasında doğru temsil bulamamış ve çoğunlukla görmezden gelinmiştir. Ukrayna'nın işgali sürecinde diğer geçmiş örneklerden farklı olarak Batı medyası, saldırgan güç karşısında bir tutum sergilemiştir. Yani sosyal medyada üretilen Rusya karşıtı içerikler uluslararası yayıncılık yapan Batı medyası tarafından benimsenmiş ve bu sayede hikayenin bir parçası haline getirilip uluslararası gündeme taşınarak uluslararası kamuoyunda görünürlük kazanması ve daha fazla etki oluşturması sağlanmıştır.

Batı ülkelerinin Moskova yönetimine karşı aldığı yaptırım kararlarının yanı sıra sosyal medya şirketleri de bu savaşın bir tarafı olarak kendilerini konumlandırmış ve Rusya'ya karşı kısıtlama kararları almışlardır. Facebook'un çatı şirketi Meta Inc. nefret söylemi politikalarında geçici bir değişikliğe gittiğini açıklayarak "Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'e ölüm", "Belarus Devlet Başkanı Aleksandr Lukaşenko'ya ölüm" ve "Rus işgalcilerle ölüm" şeklindeki şiddet içeren paylaşımlara ve normalde kuralları ihlal edecek siyasi ifade biçimlerine geçici olarak izin verdiğini duyurmuştur.⁷ Rusya'nın bazı platformları yasaklamasının ardından Meta yeni bir açıklama yaparak devlet başkanlarına suikast çağrısının yasak olduğunu söylemiştir.⁸ Twitter da AB'nin alacağı yaptırım kararlarına uyacağını bildirmiştir.⁹ Böylece Twitter, Google, Meta, YouTube ve TikTok, Rusya'nın resmi yayın organları olan Russia Today ve Sputnik'e erişimi AB'de engellediklerini söylemiştir. Meta ayrıca Rus devlet medyasının gönderilerini küresel olarak azalttığını açıklamıştır.¹⁰ Buna benzer bir propaganda savaşı İkinci Dünya Savaşı sırasında ve Soğuk Savaş döneminde radyo yayınları üzerinden yürütülmekteydi. Doğu ve Batı

blokları karşı taraftaki kamuoyuna ulaşmak için radyo yayınlarını kullanıyor ve karşı taraftan gelen yayınları da kesmeye çalışıyordu. Ancak bu kez uluslararası teknoloji şirketlerinin devletlerin aldığı kısıtlamaların da ötesine geçerek hedef topluluğu cezalandırmaya çalıştığı görülmektedir. Bu tür bir yaklaşım Avrupa ülkelerinde yükselen Rus düşmanlığı ve ayrımcı dil ile kol kola yürütülmektedir.¹¹ Sadece Rusya yönetimini değil Rus halkını da hedef alan bu teknolojik ve kültürel yaptırımların temel amacının Putin'i destekleyen Rus halkını cezalandırmak olduğu belirtilmektedir. Bu söylem aynı zamanda Rusya içerisinde Putin'e karşı muhalefetin dolaylı olarak desteklenmesi ve ayaklanmaların teşvik edilmesi olarak da okunabilmektedir.

BATI MEDYASINDA UKRAYNA HABERLERİ

Uluslararası medya Rusya-Ukrayna savaşına büyük ilgi göstermiş ve ilk günden itibaren sahaya muhabirlerini göndererek gelişmeleri yakından takip etmeye çalışmıştır. Rusya'nın askeri müdahalesini işgal olarak nitelendiren Batı medyası, Ukrayna halkını ve Devlet Başkanı Zelenski'yi ülkesini savunan "kahramanlar" olarak nitelendirmiştir. Dolayısıyla Ukrayna'ya Batılı ülkeler tarafından silah yardımı yapılması ve yabancı savaşçıların Ukrayna'ya çağırılması gibi duyurulara destek verilmiştir. Özellikle İngiliz medyası savaşa katılmak isteyen gönüllüleri cesaretlendiren ve yönlendiren yayınlara imza atmıştır.¹² Bu tür söylemler Batı medyasının Ukrayna'daki savaşın askeri boyutunu ön plana çıkartarak çatışmaları derinleştirme yolunda çaba harcadığı ve barış müzakerelerini zorlaştırdığı eleştirilerini de beraberinde getirmektedir. Nitekim Zelenski'nin NATO'yu askeri müdahaleye davet eden açıklamalarına karşı Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov "Zelenski'nin bu militarist

7 Munsif Vengattil ve Elizabeth Culliford, "Facebook Allows War Posts Urging Violence against Russian Invaders", Reuters, 11 Mart 2022.

8 Dan Milmo, "Facebook and Instagram Users Not Allowed to Call for Death of Putin", *The Guardian*, 14 Mart 2022.

9 Elizabeth Culliford, "Twitter to Comply with EU Sanctions on Russian State Media", Reuters, 2 Mart 2022.

10 Elizabeth Culliford ve Sheila Dang, "Facebook, Instagram Globally Demoting Posts from Russian State Media", Euronews, 2 Mart 2022.

11 "Russians Across Europe Face Discrimination, Hostility Due to War in Ukraine", Anadolu Ajansı, 3 Mart 2022; Karla Adam, Ladka Bauerova, Dan Rosenzweig-Ziff ve Stefano Pitrelli, "Anti-Russian Hate in Europe is Making Chefs and School Children out to be Enemies", *The Washington Post*, 7 Mart 2022.

12 Victoria Ward, "'Hopefully We'll Win,' Say British Volunteers Traveling to fight Russians in Ukraine", *The Telegraph*, 7 Mart 2022; Charlotte McLaughlin, "British Volunteers Join the 16,000 International Volunteers in Ukraine to Fight Putin's Forces and Say 'Hopefully We'll Win'", *Daily Mail*, 8 Mart 2022.

çılgınlığı, elbette müzakerelere ihtiyacı olmadığını gösteriyor” şeklinde karşılık vermiştir.

Diğer yandan Batı mediasındaki bazı yorum haber formatındaki yayınlarda Türkiye'nin Rusya-Ukrayna savaşında daha net bir tutum takınması gerektiği konusunda ifadelere rastlanmaktadır. Bu yorumlar genellikle Ukrayna'daki savaşın simgesel açıdan “demokrasi savunucuları” ile “otoriter yönetim” arasında bir çatışma olduğu söylemine dayanmaktadır. Yani Ukrayna'daki savaşın ana hedefinin aslında “Batılı demokratik değerler” olduğu, Batılı ülkelerin egemenliğinin, insan haklarının ve nihayetinde demokratik yönetimlerin hedef alındığı mesajı verilmektedir. Böyle bir söylem düzleminde Türkiye'nin bu savaşın net bir tarafı haline gelmesine yönelik beklenti dile getirilmektedir.¹³ Haberlerin bir bölümünde Türkiye'nin tarafsız tutumunun ilerleyen dönemde için sorunlar oluşturacağı ifade edilmektedir. Batı mediasındaki bu söylemlerin Türkiye'yi çatışmanın bir parçası haline getirme amacı taşıdığı belirtilebilir. Bu söylemin ilerleyen dönemde Türkiye'ye karşı ülkeler tarafından daha yüksek sesle dillendirileceği de tahmin edilebilir.

UKRAYNA KRİZİ KARŞISINDA TÜRK KAMUOYUNUN TUTUMU

Türkiye, Ukrayna krizini başından itibaren dengeli bir yaklaşımla ele alarak çatışmaların sona ermesi için girişimlerde bulunmaktadır. Rusya ve Ukrayna dışişleri bakanlarının Antalya Diplomasi Forumu çatısı altında bir araya gelmesi, somut çıktı üretmese dahi müzakere kanallarının açık tutulması ve güçlendirilmesi açısından önemli bir rol oynamış ve tüm dünyada ses getirmiştir. Bu süreçte Türk kamuoyu da Ukrayna krizini anbean yakından takip etmektedir. Ukrayna'da sahada çalışan onlarca Türk gazeteci zor koşullar altında gelişmeleri her saat başı izleyicilere aktarmaktadır. Kimi gazeteciler başkent Kiev başta olmak üzere çatışma

¹³ Jeffrey Mankoff, “Turkey's Balancing Act on Ukraine is Becoming More Precarious”, *Foreign Policy*, 10 Mart 2022.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

bölgelerinden haberler üretirken kimileri de Ukrayna sınırındaki ülkelere milyonlarca mültecinin dramını ekranlara yansıtmaktadır. Ayrıca Türk televizyon kanalları Rusya'nın Ukrayna'yı işgali karşısında ortak bir söylem benimseyerek çatışmaların ortaya çıkardığı insani krizi gözler önüne sermektedir. Böylece Türk kamuoyu Rusya-Ukrayna savaşını farklı boyutlarıyla yakından takip etme imkanı bulmaktadır. Kamuoyunda Ukrayna krizi hakkında oluşan yüksek farkındalık, hükümetin çatışmanın çözümüne ilişkin bu alanda ürettiği dış politika girişimlerini desteklemesi açısından önem arz etmektedir.

Rusya-Ukrayna savaşı sırasında Türkiye'nin ara bulucu rolü ön plana çıkarken gündeme gelen diğer bir konu ise Türk yapımı silahlı insansız hava aracı (SİHA) Bayraktar TB2'lerin savaş sırasında kullanımı olmuştur. Uluslararası medyada Bayraktar SİHA hakkında çok sayıda haber üretilerek Türkiye'nin Ukrayna savunmasına destek olduğu vurgulanmıştır. Ancak Türk yapımı SİHA'ların önemini anlayan sadece yabancı uzmanlar ve gazeteciler değildir. Ukrayna'daki savaşı haberleştiren bazı Türk gazeteciler de sahada Ukraynalı vatandaşlar ve yetkililer ile yaptıkları görüşmeler sırasında Bayraktar SİHA'ların sürekli gündeme geldiğini ve Ukraynalılar tarafından Türkiye'ye bu sebeple olumlu bir bakış olduğunu dile getirmiştir. Saldırı altındaki bir topluluğun savunma gücünün temel taşlarından birini oluşturan Türk SİHA'ları, Türkiye'nin savunma alanındaki kabiliyetlerini bir kez daha teyit etmiştir. Bundan sonra Türkiye'de ve özellikle muhalefet nezdinde SİHA'lara karşı getirilen eleştirilerin azalması beklenebilir. Ukrayna kriziyle birlikte bölgesel ve küresel düzeyde değişen güvenlik denklemleri Türkiye'nin de konumunu daha kritik bir seviyeye taşımakta ve Türkiye için uluslararası alanda yeni fırsatlar oluşturmaktadır. Bu yeni konjonktürün Türkiye iç siyasetinde ve kamuoyunda ilerleyen dönemde etkilerinin olması ise kaçınılmazdır.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://www.instagram.com/setavakfi)